

TIDEVARVET

Nr 47 · 19 November

Nr 47 · 5 årg. 1927

Tidevarvet Nr: 47

Diktatur och självstyrelse.

Av Honorine Hermelin.

Veckans ledare anknyter till ett besök i Danmarks Riksdagen.

Fru Anna Bugge-Wicksell fyller 65 år och hälsas av Tidevarvet genom Ada Nilsson.

En bok med den ledsamma titeln Kvinde og Mand refereras och kommenteras av Andrea Andreen-Svedberg under rubriken Sen får man se!

E. W. skriver om Pär Lagerkvists bok Det besegrade Livet.

Tidevarvets läsare minns Röpeckas ankbonde, inte sant? Nu skriver Röpeckas guvernant den vackraste historia om Gäss och gässläkt på Röpeckas 48-del.

Med anledning av den ryska kommunismens tiotårsjubileum och fascisomens femårstillvaro, skriver Honorine Hermelin om Diktatur och självstyrelse. Protester sluter sig här till.

Journalisten och författarinnan, Maria Lazar-Strindberg ger oss en gripande blick in i de sista tio årens ryska litteratur såsom Tendens och Propaganda.

Diktatorn, Befallaren, har i historien haft många skepnader. Sitt namn fick han i det gamla Rom, där hans makt under några dygar eller månader, högst under ett halvt år, upphävde all annan myndighet. Där han ensam kom företrädd av det överväldigande antalet av 24 skarprättare, som med sina fascies, spöknippena med den instuckna bilan, betecknade makten att på stället döma, hudflänga och avrätta.

Vi tala i dag om bolsjevismens och fascisomens diktaturer. Den förra firar ju i dessa dagar sitt tiotårsjubileum inför inbjudna från hela världen. Den senare har i samband med sin femårsfest gjort spöknippet till Italiens riksvapen och emblemet på dess flagga.

Vi undrar, som vi länge gjort, hur många år eller årtionden dessa makter skall bestå. Men vi urskiljer kanske inte alltid, att en diktatur, om den ej avlöses av annan, starkare diktatur, blott viker för en makt, alltid en och densamma: självstyrelsen.

Självstyrelse — det är vanligt i folk, som styr över sig själva och sina förhållanden. Ar diktaturen den utifrån kommande befallningen, från en enda eller från en härskande grupp, bakom vilken står makt att bokstavligen eller i andan döma, hudflänga och avrätta, så är självstyrelsen beslutet, östkomligt för varje påtryckning. Vore sig det stiger upp en ensam människa och gäller blott henne själv, eller det mögnar fram hos en människogrupp, stor eller liten, låter det sig av inga maktmedel imponeras.

De två, diktatur och självstyrelse, äro som stranden och havet. Jämt så långt som den ena sträcker sig, får den andra dra sig tillbaka. Något mellanrum lämnas aldrig. Men diktaturen är alltid på offensiven. Eller snarare: i kraft av att vara det lättaste medlet till snabbaste resultat, tränger den in i varje samfund, stort eller smått, där ej självstyrelse befäst sig.

Det är självstyrelse vi sökt under det århundrade som gått. När Tegnér i sitt jubelfesttal 1817 tecknar sin egen tid i de gnistrande orden: »Det går en mäktig ande genom våra dagars historia, en ädel gestalt, med svärd vid sidan och örnevingar på den strålande himmelen — frihetens höga genius!» så tolkar han folkskans fordran till denna frihetens genius så: »De fordras att själva få stifta de lagar, de skola lyda, att själva få bestämma de bördor, de skola bära.» Självstyrelse alltså.

Och långt mäktigare än Tegnér drömde om har denna genius gått fram. Slaverna, som han betrakta-

de som något självfallet, ha fått medborgarrätt. Ja, arbetaren bakom maskinen och kvinnorna, som han ännu inte skyttade bland dem som begärde något, ha fått detsamma. Kommunal självstyrelse har skapats eller återväckts till liv. Och i botten har man velat lägga den yppersta grund: upplysning,

En bysofjet håller sammanråd.

men de betraktas som abnorma företeelser — ha stor frihet och rätt till semester.

Det är en väldig bygnad rest åt självstyrelsen att ha i. Och vad mera är — vill vi lyssna, så tränger på mångfaldiga håll fram till oss sorlet från ett nytt sätt också att leva därinom.

Det gränslösa och makalösa utbärande — under årat av svält och all slags nöd för en idés skull, vittnar om att hos den »massa», som bor och lever därinne, finns en lust. Endast ur själan kan ett beslut uppstå, endast ur »en kollektiv själ» verklig självstyrelse.

Men vi hör också rosslingarna från allt, som därinne håller på att strypas av diktaturens järngrepp. På två vägar huvudsakligen tränger den som vanligt fram: byråkratins och det makthavande partiets diktatur. (Under detta stas faller också nationellt förtryck exempelvis i Georgien.) Detta är lätt att förklara, men förvisso lika ödesdigert.

Kommunismens ideal är ordning, renhet, nykterhet, precision. I Ryssland har den att göra med ett folk, vars grundväsen är anarki, i ordets högsta men också sämre bemärkelse. Det är inte svårt att förstå, att dessa motsatser skall i oändlighet föröka den byråkrati, som hör ihop med det kommunistiska systemets organisation.

Revolution förder alltid kontrarevolution. Det är mot den partidiktaturen är riktad, tills revolutionen, självstyrelsen är tryggad och befäst i ett enda kamratskap, och det

gamla klassambället är förgätlit. Men under tiden fyllas fångelserna med sådana, som inte behandlas som människor, och vägrarna, som alla måste gå på samma sätt, bli tränga och ångsligt bevakade.

»Det finns inget lumpnare än ett segrande parti», säger Thorild till oss svenskar för mer än ett sekel sedan. »Det är en tom fras, att man e loderna intet ha att göra med en rörelse själv, med dess teori och dess slutmål», säger Angelica Balabanova i år till den älskade ryska kommunismen, som hon åter och åter givit sitt liv för.

Det är självstyrelsen, som fräts sönder av byråkratins utifrån och partidiktaturens inifrån. Men självstyrelsen, besluten, som steg för steg stiger upp ur själan — människans eller massans — och icke diktaturen in i nya skeden, den och gradvis diktaturen bär på utvecklingen. Den ensam kan erövra det nya rike, där inga vägar finns, som ännu aldrig beträffas i mänsklighetens historia, som det ryska proletarietets ensamt och övergivet gått för att söka.

Världen genluder av pris eller fördömelse över den stora »Unionen av socialistiska rådsrepublikerna», som så generöst strukit bort sitt nationella namn för att göra vägen öppen för ett varf folk och samfund att sluta sig till. Mest tjuder fördömelsen — över dess diktatur på väsentliga punkter för visso med rätta.

Men vilken rätt ha vi, västerlandets folk, att kasta sten? Pri i r c i p e r n a för en självstyrelse köptes en gång av det franska folket under liknande lidanden och umbäranden, som nu det ryska genomgått. Men det är på ihärligheten av denna självstyrelse som diktaturen levat kvar eller reser sig överallt i statslivet, i partiliv, skolliv, familjeliv — tydligtast i fascismen. Fascisismen, som är ren diktatur, har också på fem år nått långt större spridning, makt och effektivitet än den ryska kommunismen på tio, med sin tunga och svårhanterliga last av kamratskapets och självstyrelsens idé i botten.

Låt oss inte förhåva oss. Vad har vi slagit för ett stort slag emot den penningens diktatur, som tränger in på alla områden och i grunden förstör det som vi äro så stolta över: allas likhet inför lag.

Va ha därför heller inte utmanat en blodtörstig kontrarevolution och frestas inte så hårt att i bokstavligen bemärkelse döma, hudflänga och döda politiska motståndare. Och då vi förfäsa oss över hur ryska barn fyllas blott med revolutionens lov, med dess historia och dess fienders död, ha vi sett i ögonen hur pass ensidigt västerländska barn genomspinnas med diktaturens okränkbarhet, penningens, militarismens och — låt oss säga skol-kursernas okränkbarhet. Hur pass

varom inte, nebringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KONSUMENTFÖRENINGEN STOCKHOLM

En stark bok

Sådana böcker som denna äro dyrbara gåvor och äro ypperliga gåfledare för uppfostrare både i hem och skola.

LUNDS DAGBLAD om

EMILIA FOGELKLOU.

Skolliv och Själlsliv

Preis 4:75.

BONNIERS

Äro Edra inkomster för stora?

Det besegrade livet

heter en nytoktom bok av Pär Lagerkvist. Det är en hyman till människan och hur tillkommit i trots mot tidens nöd och i trots mot människans egen gångse skeptiska uppfattning om människan.

»När livet rustar sig till tänderna för att besegra oss, när det får sina dystra orglar, då gäller det kamp och tro. Och det är inte i dessa tider som det är svårt att tro. Ty när motstånd ligger fram, då blotrar den också sin strålhet. Mitt i försköden kryper dess ögon betydelser samman, vi ser dess inre namnakt. Som aldrig för känner vi godheten som det enda positiva, som en måttig realitet.»

I detta citat ligger också själva spänningen i författarens utsvärfattning sedan tron på människan kommit in i den. Den finns i motsättningen mellan livet och oss. Livet är meningsfullt och själöst, vår fiende och långväktare. Vi kunna icke tänkas utan livet men tillböra det ändå icke. Vi äro mer än livet. Vi förverkligas icke genom livet.

Det är människotänkans gamla vana att över och bortom verkligheten söka sig dit där alla möjligheter och drömmar skola uppfyllas. Under ett långt avsnitt av sin historia drev människan förökelsen av livet till sin spets och visade sitt dödliga allvar genom att omsätta teorin i praktisk asketism. Sedan upptäckte hon universum. I den kalla oändliga rymden fanns ingen himmel, och det patriarkaliska gudsbegreppet gick inte att bevara. Så flydde hon tillbaka till jordlivet och tröstade sig för förlusten av den individuella himmelska sanningen med tanken att hon var innesluten i ett världigt uppstångande i skeende i människlighetens mångtusenåriga fullkommingsakt.

Pär Lagerkvist förnekar livet som en medeltidsmänniska men förnekar också att himlen har ett fält för vår fot. Han vägar göra människan fullkomligt hemlös, i visheten om sin egen godmildighet, som sin enda trygghet. Människan är det enda meningsfyllda i universum.

**Bringa Edra nerver i ordning!
Använd Sanatogen!**
20000 lärovere ha skrivit bekräftat, att Sanatogen är det bästa och mest användbara medlet som försvärlas vid nervöversättningar av alla slag. Sköden skriver en känd lärover bl. a.:
»Mitt Sanatogen har givit såvållt uppåt utmärkt resultat vid nervösa fall och vid nervöversättningar. Jag använder därför alltid Sanatogen i mina praktik.»
Sanatogen ger Edra starka nya krafter och psykisk kraft. Sanatogen behandlar, styr och styvknäcker. Det normaliserar och väcknar ångvattenkraften för nerverna och åter blod- och muskelkraften.

Sanatogen ger Edra starka nya krafter och psykisk kraft. Sanatogen behandlar, styr och styvknäcker. Det normaliserar och väcknar ångvattenkraften för nerverna och åter blod- och muskelkraften.

A.-B. Sanatogen, Stockholm L. Kungälvsgatan 16, Tel. 121 95.

Gäss och gässlakt på Röpeckas 48-del.

På 48-delens finns stora fält som ingen-ting är, då man betraktar dem med såd, men som är gröna och vackra så, då man lämnar dem åt sig själv, och Röpecka hade fått i sitt huvud, att det skulle ta sig bra ut med några gäss spatsierande bland de blomgrupper. Vår Herr i med prövord smak yjarjor som ordnar där.

Naturligtvis måste det vara rasiga. En gåkavajär från Samuelssons i Ousby och gådsvär från Tielands högvarpårende stam — allsammans av italiensk äddel blod. De kom till ögon- och hjärnförd för Röpecka och hennes kamrat. Det blev nu ett häckande och konserverande ögon- ögonen och ömsändigt synsamt upp- stöd och tillväxte. Röpecka hade nu dess värre fått blodad hand i sätten på gäss, och denna gav henne ingen förför hon skaffat sig ytterligare fem gäss, denna gång holländare. Skygga och försäkrade kom de den långa vägen från Forarnark och hur sent och ömt Röpecka så talade till dem skodade de dock ihop sig i en värd och gömde huvudena i varandra's vingar. Röpecka var grifförig och den hjälp hon väntat sig av Manofinnesras fick hon så att säga dra vevan för. Långt ifrån att ta sig an de stackars darrande kräken och föra dem ut på grönskande beten, som en gåsodlare så skönt föreföspiga Röpecka, buidade de på dem med sina vingar och nöp dem med sina starka näbbar, så att hela 48-delens med omnejd genjöf av deras hjärtsländande klagan -

»Ty», sade Röpecka bestraffande, »Ty ni fräcka fåsteler. Jag vill inte se åt er mer, inte tala till er mer, ni ska få leva med tuppkylklubbarna och segen ska bli gröna av avund på er, när ni står och ser hur livet holländarna och vi har». Röpecka höll ord och snart blev det en och annan glad ton i holländarnas säckpiplikande läte, fast metankollast var det ju alljämt, just som om Jordan aldrig skulle kunna skänka dem någon enda liten fröjd?

I ett beklagligt anfall av storbetvansinne skaffade sig Röpecka - en ny avestlam, denna gång en pämpig Emdekanvaljer med tre förnämt vaggande damer. Röpecka nästan akrok av förtjusning, då Hans Högdet dragsittat klev: är kunnastöten, där han dråttat under sina stråpspel, och han besvarade helnes något plebejiska gåldjutröbt med ett ge henne ett kraftigt slag av vingarna på smalbent och ett blodigt tjuvnytt i armen. Hon skulle just läpna där sig tillbaka, då Gässena, den minsta och klenaste av Fjör-tären, ströfste fram och näpste den oför-synte. Segerstolt följ Gässen tillbaka och i Röpeckas armar med sin lens böjliga häls med hennes kind.

»Gässen, Gässen, Sicken min, lilla Sicka Sicken min!», sade hon tacksamt, »att du bara vägrade, där jag ej torde.« Så hiev det höst och oktober, och en hemsk nödvändighet började spöka för Röpecka. Det blev medio av oktober och den tog fastare och faansfullare gestalt. Men det kunde inte bli annat, hon hade ingen möjlighet att behålla fjorten gäss över vintern, inte plast, inte mat, inte... - nej, nej. Fjörtären var minst avsevärdig, de måste bort.

Röpecka reste till närmaste stad, såde utan att blinka sina tynnytt, och passade på medan hon var i farten att med så stadig röst som möjligt tanga bort fyra fem månaders gamla gäss.

»Fela måste de vara», förmanade köparen, »eljest betinga de inte högsta pris, och så skall vi ha blodet tappat på buteljer.« Med en våldsam kraftanstängning koplade Röpecka av ledningen till alla de skräcktyr som handelsorke framkallat. - Hej, säkade ett snarycke, grep tag i ratten på Hjullans, och körde med verklig bråndsårsfart tillbaka hem.

Röpecka hade aldrig i sitt liv hört te-tas om hur man skulle göra gäss och sål-lu i »Den praktiske Gåsodlaren» serie 1:75, fylla denna lucka i sitt gåvstevande.

Skolreformens konsekvenser.
Sedan vi numera genomfört den politiska skolreformen, återstår det viktigaste — den kulturella: att lära barnen rationell tanvår, så att så småningom hela svenska folket får...
Vita Vackra VADEMECUM-tänder.
Vademecum-Tänderne är icke endast ett synnerligen effektivt och för tanderna absolut oskadligt rengörings- & desinficeringsmedel, den är därjämte den i bruket billigaste av alla tandremer.

»Gässen få under hela göningstiden ej gå i valten!», läste hon.
Omöjligt. Gässen utstötte de alla gållande fröjderop då-hon störtade sig i dammen.
»En kvadraternas govlytt är tillräcklig för tre gäss...?«
O, Gud! Röpecka slängde boken långt ifrån sig — »Tinna det ingen gräs för människors siltbekatt och grymhet!»
Där kom ju Gässen med fjörta knäpp vidrörande marken och de vackra vita vingar utspända som segel. Men en observativ gracile rörelse stannade hon framför Röpecka för att bli tagen i knät och smekt.

»Måste jag flytta dig ur jordelivet skall du i alla fall få njuta av det på alla sätt, så länge du finns här», bedyrade Röpeckas rörd, ju upprörd vid den ömma Hjullullbeten hon svadens i hennes armar.

Vi förbigå de dagar som följde, då Röpeckas slanesbäckfästna. Då det oundvikliga måste ske, flydde Röpecka till byns andra ände, men måste återvända för att plöcka gässen. Ingen på Fjörtåtönden visste mer än hon själv, hur det skulle gå till, blott att det var »otåket» svårt som det heter på bypråk. Röpeckas milda frommas kamrat hade lagt hennes ködande hjärta på Guds barmhertiga godhet, med påfäst att den armhögarna ångtan att ej med henne skiljas från det opövide arbetet, kom hemmet att glömma föreläsen hon handskades med. Hon grep efter den praktiske gåsodlaren.

»Sedan gässen blivit ploklad, skall man fyra gånger stoppa den i ett kyllig med sludande vattna, med tummen stryka henne nedåt halsen, därefter doppa henne i kallt vatten och sedan svära henne över spitt.«

Röpecka såg i över det ploklade slåskskapet. Där satt Jätten, som en gång ensam tyfte bussen ur diket, och svettdes

Orkar Ni gå Djurgården runt?
Vällar en sådan promenad trötthet och smärta i foten eller benet, behöver Ni hällofastst från Kifa, modell Dr. Sam Hjolinnet.
Utprovats dagligen kl. 1—6 e. m.

